

Het publieke debat over kwakzalverij

Frits van Dam

Met de invloed van het Vereniging tegen de Kwakzalverij zit het wel snor zou je zo denken, als je ziet wat drs. A.G.M. (Tedje) van Asseldonk, NVF (Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie) coördinatrice, biologe en zelfstandig onderzoekster wat jaloersig schrijft in een column op de website Kanker-Actueel bij het jubileum van de VtdK (de antikwakpolitie) ‘... er wordt bijna geen bericht geschreven over complementaire of alternatieve geneeswijzen in de Nederlandse kwaliteitspers (of programma gemaakt op de TV) zonder dat er een “expert” van de VtdK aan het woord komt’.

Dat expert staat natuurlijk niet voor niets tussen aanhalingstekens want zij vindt ons helemaal geen experts, laat staan wetenschappelijk. Drs. Tedje kan het weten, want zij is coördinatrice van de NVF en de NVF is lid van de Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen in Nederland (FMWV), dus wetenschappelijk goedgekeurd en dat kan de VtdK nu niet van zichzelf zeggen. *Mediator*, het huis aan huis blad van ZonMW en de FMWV, wijdt in haar januarinumnummer van 2006 een groot artikel aan Fytotherapie en daarin komt drs. Tedje uitgebreid aan het woord. ‘De NVF is een vereniging die de werkzaamheid van kruiden wetenschappelijk wil onderzoeken. Helaas is er in Nederland nauwelijks onderzoek naar zulke middelen. Ze worden zelden in het reguliere circuit gebruikt. Om ze klinisch te kunnen gebruiken ben je aangewezen op het complementaire circuit. Dat is niet alleen bij voorbaat verdacht, onder meer door de voortdurende aanvallen van de VtdK, maar er is ook weinig onderzoeksgeld’. Drs. Tedje Asseldonk is kennelijk persoonlijk slachtoffer van de perfide praktijken van de VtdK, want daardoor komt zij niet aan geld om haar kruidenmengseltjes te onderzoeken en daardoor staat ze helaas maar één keer in *Pubmed*. Het vinden van wetenschappers is zo mogelijk nog moeilijker voor Tedje Asseldonk. ‘Zo’n onderzoeker dreigt de risee van zijn of haar collega’s te worden en loopt ook nog het risico genomineerd te worden voor de Meester Kackadorisprijs van de VtdK omdat men de kwakzalverij bevordert’. Ze heeft kennelijk niemand om te coördineren, ze is een Jan zonder Land en dat allemaal door de VtdK!

Ook Prof. Frans Ramaekers van de Universiteit van Maastricht komt in het zelfde artikel aan

het woord: ‘Ik ben kritisch, maar word ook wel eens verrast door de effecten van fytotherapeutische preparaten in celkweek Ik vind het onacceptabel dat men verder wetenschappelijk onderzoek daaraan niet zou mogen doen omdat dit naar kwakzalverij riekt’. Maar goed dat er zo iets bestaat als academische vrijheid want anders zou Ramaekers lelijk duimen zitten draaien. Gelukkig biedt de voorzitter van de NVF, de medisch bioloog dr. Cees Beukelman uitkomst. Hij heeft een eenvoudig oplossing voor het onderzoek naar de effectiviteit van fytotherapeutica. ‘Door de toename in gebruik (van fytotherapeutica) werden er ook bijwerkingen geconstateerd (sint-janskruid kan ook lever-enzymen ongewenst activeren). Met het waarnemen van bijwerkingen kan de werking moeilijk ontkend worden’. Naast zijn werk aan de universiteit van Utrecht heeft Beukelman een bedrijf waarmee hij complexe fytotherapeutica test op eventuele werkzaamheid en versterkende effecten en waarmee hij farmacotherapeutische kennis wil behouden. ‘Wat wij daar doen, is absoluut wetenschap’, verzekert Beukelman. ‘Iedereen mag bij mij langskomen’. Hij vergeet echter dat een wetenschappelijke discussie niet beslist wordt tijdens een theebransje. Tot zover *Mediator*, het orgaan van de Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen in Nederland.

Ook het onderwijs aan alternatieve artsen gaat zwaar gebukt onder het juk van de VtdK. Er is namelijk al enige jaren een teruggang in het aantal artsen dat zich tot homeopaat laat opleiden. Volgens de (ex) voorzitter Christien Klein van de VHAN komt dat, u raadt het al, door de vermaledijde VtdK die door haar voortdurend ageren dokters kopschuw maakt.

Toch het blijft knagen, de agressie die de VtdK opwekt. Een medisch specialist drukte het als volgt uit tegen een van onze bestuursleden. 'Als jullie je nou eens wat genuanceerder uit zouden drukken, wat minder op de polemische toer zouden gaan en wat meer bereid zouden zijn om echt te discussiëren, ja dan zou ik zo lid worden'. Op de lustrumbijeenkomst werd ons ook door ons lid, de Inspecteur-generaal voor de Volksgezondheid Herre Kingma, te verstaan gegeven dat we wel eens wat minder cynisch mochten zijn.

Het is waar dat de VtdK geen blad voor de mond neemt in het debat met kwakzalvers. Maar zij doet dat op een wijze die in het wetenschappelijk discours volstrekt normaal is. Alternatieve therapeuten die zich beklagen over de wijze waarop zij bejegend worden zou ik uit willen nodigen om hun oor eens te luisteren leggen in de wetenschappelijke wereld. Iemand die onzin beweert krijgt dat onverbloemd te horen. Als je er niet tegen kan dat je mooie theorie op drijfzand gebaseerd blijkt te zijn, dan kan je maar beter iets anders gaan doen. Dreigen met een proces omdat je behandelwijze aan de kaak wordt gesteld, of daadwerkelijk naar de rechter stappen is in de wetenschappelijke wereld ongehoord.

De discussie met alternatieve behandelaars speelt zich niet in de veilige beslotenheid van de vergaderkamer af maar en plein public over

de hoofden van de gebruikers heen. En daar zit de pijn en denk ik ook de kritiek van veel mensen op de VtdK. Voor een patiënt met uitzaaïngen van borstkanker die bijvoorbeeld het dieet van dr. Houtsmuller volgt en zich daar goed bij voelt, is het niet echt prettig als hij of zij op de TV in niet mis te verstane taal uitgespeld krijgt dat de ideeën van Houtsmuller flauwekul zijn. Clinici voelen zich, denk ik, niet erg bezwaard dat er helder gezegd wordt wat wetenschappelijk gezien de waarde is van een (alternatieve) behandeling, dat zijn ze wel gewend. Maar ze vinden het onprettig dat zo'n discussie over de hoofden van hun patiënten gevoerd wordt die vaak toch al in een wankel evenwicht zijn. Voor sommige patiënten zijn alternatieve behandelwijzen nu eenmaal een probaat middel om de angst en ellende op een afstand te houden. Dat is de VtdK natuurlijk niet ontgaan. De ontwikkelingen van de laatste jaren tonen echter aan dat het loont om luid en duidelijk te zeggen waar het op staat. Uit gegevens die in het in het Nederlands Kanker Instituut verzameld zijn blijkt dat er de laatste jaren een substantiële teruggang is in het gebruik van alternatieve kankerbehandelingen. Krachtige signalen zoals de publiciteit rondom een aantal tragische sterfgevallen, het voortdurende hameren op de onzinnigheid van de alternatieve kankertherapieën en het aan de schandpaal nagelen van de alternatieve behandelaars hebben patiënten met kanker kennelijk aan het denken gezet. En dat is winst. ●

● Kort ●

Slikkers vitaminepreparaten meer griep

Half november 2005 ging voor de derde maal de 'Grote Griepmeting' van start, waarin iedereen die dat wil zijn griep kan opgeven via het internet. De Belgische en Nederlandse onderzoekers die dit project beheren, kunnen zo de verspreiding van het griepvirus over de Lage Landen volgen. Vorig seizoen deden 23.000 mensen mee. Slikkers van vitaminepreparaten bleken een 10% grotere kans te hebben op griep. Volgens de Wageningse prof. Frans Kok kan hieruit niet geconcludeerd worden dat vitamines een negatieve werking hebben. Hij sluit die mogelijkheid overigens beslist niet uit. Het promotie-onderzoek van Judith Graag toonde aan dat een dosis van 200 mg vitamine E averechts werkt op het immuunsysteem van ouderen (Bron: *NTvG*, Berichtenrubriek, 24 december; p. 2940). ● C.R.

Eend

Het Engelse woord 'Quack' en het Nederlandse woord 'kwakzalver' komen van het Nederlandse werkwoord 'kwaken'. Het woord werd gebruikt om aan te geven dat dubieuze 'genezers' luidkeels (kwakend) hun perfide waar aanprezen om een grote klantenschaar te trekken. Kocht iemand een remedie tegen alle kwalen, dan was zijn privacy verzekerd, want het was de omstanders niet duidelijk of hij zijn syfilis ermee wilde behandelen of iets anders; wel jammer is dat wat goed is voor alles, meestal nergens voor deugt. (Bron: A. Wear, *The Lancet*, 366, no 9492, 1 oktober 2005). Niet elke etymoloog zal het overigens met Wear eens zijn. ●